

pore! glej jih no! naše slovenske klerikalce, oni so jo raji popihali iz dvornice ali parlamenta, samo da jim ni bilo treba glasovati proti svojemu prepričanju, namreč za kmeta! Ljubi kmet, to je pesek v oči! Kaj ne? Zunaj pri volitvah zatrjujejo, da ti bodejo pomagali, ko pa je treba glasovati za tebe, potegnejo iz zbornice, samo da se ne zamerijo vladi!

Zato pa se ministri tudi samo smejejo, ako slišijo, da gromi klerikalni poslanec pri kakem volilnem zborovanju med svojimi volilci proti vladi, proti ministrom, dobro vedoč, da bode ta vrli možak, ko bode prišel na Dunaj, potegnil ali ž njimi, ali pa bode, ako že to ne, — tiho in mirno odišel iz zbornice, češ, zdaj pa le pojdemo, da se državi ne zamerimo, ker bomo danes ali jutri potrebovali sami za se gotovo njeno pomoč ali podporo.

Kaj nam mar za kmeta? Nič! Tako toraj glasujejo gospodje, ako je česar potrebno za kmeta. Ako pa se le količkaj dotika kak predlog njihovih zadev, joj, kak hrup in kak krič zaženejo! Zakaj pa tedaj ne potegnejo tiho in mirno iz dvorane? Kako so vpili pred kratkim radi celjske gimnazije, ali naj bode nemška ali slovenska! Kako korist pa ima kmet od tega, ako je ta zavod nemški ali slovenski? Koliko kmetov je vendar v takih denarnih razmerah, posebno dandanes, katere mu bi dopuščale, da bi dal svoje sine študirat? A vzgojujejo se v tem zavodu med drugimi tudi bodoče klerikalne moči, in to sevé gospodom ni vse enako, ako pridejo iz teh zavodov mladeniči, navdušeni za občni, toraj tudi nacijski mir, ali pa ako pridejo iz žnjega še mlečnozobni nacijski postopači, dobro pripravljeni za poznejše hujskanje med ubugim ljudstvom. Po njihovem mnenju sevé niso „peli angeljev glasovi, da enga očeta smo sinovi“, njim je samo za zagriženost posejano med mladino, dobro vedoč, da bode ta zagriženost v vsakem mladem srcu najboljšje kali pognala za bodočo klerikalno agitacijo!

Čudno, v istih časih klerikalci niso neprestano vpili, da vera peša, zdaj pa slišimo dan za dnevom ta krik, čeravno smo mi stokrat bolje podučeni v verskih resnicah, in vsaj petkrat bolj krščansko živimo nego naši predniki. Še bolj čudno pa je, da so bili v starih časih ljudje brezverni, dasi jih niso mogle pokvariti „brezverske“ šole in ne „brezverski“ časniki, in četudi je imela duhovščina skoraj vso oblast v svojih rokah. — Zdaj vidiš, kmet, koliko je vreden krik in vik: „Vera je v strašanski nevarnosti!“

VIII.

Mnogo bralcev ne bode moglo izprevideti, kako je bilo mogoče, da je trajala podložnost kmetov veliko čez 1000 let. Vprašali se bodejo, zakaj so naši predniki voljno prenašali težek jarem, in zakaj jih niso vladarji branili.

Prej so bile take razmere mogoče, ker so imeli vso moč le plemenitaši in duhovniki, toraj kmetovi gospodje. Vladarji niso imeli tolike oblasti, kakor v današnjih dneh, ter so morali zadovoljni biti, ako

Klerikalci dobro znajo da država ne dovoli rada podpor za kako škodo, povzročeno od kake nesreče! Zato pa s tem, da glasujejo proti takim podporam, napravijo državi veselje, kmetu seve žalost! Ako bode toraj kateri od Vas slišal, da obljubuje kak klerikalni poslanec svojim volilcem pomoč, naj mu pove vsaki: „Spomni se! kaj se je godilo v državnem zboru, proč s teboj, bodi si Slovenec ali Nemec, ti si klerikalec, ti nam trosiš samo pesek v oči, v oči, katere že nas itak dovolj skelijo, ker te vidimo med nami!“

Našim kmetom.

Kmečki dom! Kolike vrednosti si vendar ti beseda. Koliko žuljev, koliko vročih kapljic na čelu vendar pomeniš, a zopet pa, koliko tihe, mirne sreče krije tvoja slamnata streha. Kmet! ti si dika vseh stanov, brez tebe ne morejo živeti in obstati drugi stanovi. Kmečki gospodar, ti si nekaki knez na tvojem posestvu, ni se ti treba sramovati sveta, ni se ti treba vklanяти nikomur družemu, kakor Bogu in cesarju! Bodi poštenjak-korenjak, ker ti si najmočnejši steber cesarstva, tvoj stan najvažnejši stan lepe naše domovine. Svest si te tvoje važnosti, moraš pa tudi tako živeti, da bodeš lahko ponosen sam na sebe.

Kmečki gospodar! Zares mnogo skrbi imaš za telesni obstanek tvojih ljudi, imaš pa tudi na vesti njihovo duševno življenje. Ako mi kdo reče, hlapec tega in tega gospodarja je bil po noči tam in tam bit, kmalu si mislim, glej, to je gospodar sam kriv! Ljubi kmetje! pustite Vašim hlapcem veselje, ker se ravno tako radi razveseljujejo, kakor vsak drugi, a skrbite pa prvič da bodejo živeli pošteno! Ako je gospodar celo nedeljo v krčmi, potegnil bode gotovo, vsaj zvečer, hlapec tudi za njim. Ne smete me krivo razumeti, tudi veseliti se mora človek! Naj ima hlapec tu in tam prosto popoldan v nedeljo, a ta ne-

jih je gospoda hotela za časa vojske podpirati, ali vsaj pri miru pustiti. Nekateri cesarji so si sicer veliko prizadevali, da se je počasi olajšal položaj podložnikov, a oprostiti jih ni bilo mogoče. Vsakega vladarja, ki bi bil hotel kaj tacega ukreniti, bi bila mogočna gospoda takoj pregnala. Trgi in mesta so bili v starih časih še premajhni in preslabi, da bi bili mogli vladarji v njih najti dosti pomoči. Zato se je stanje podložnikov le počasi zboljšavalo.

Bolj ko so se večala mesta, tem manj se je bilo vladarjem treba bati oblastne gospode in tem lažje so pomagali kmetom. Ako bi bil živel cesar Jožef II. le 200 let poprej, ne bi bil mogel preskrbeti vsem podložnikom zmerjene tlake, in ne bi bil mogel osvoboditi sužnih kmetov, ker je bila gospoda še premočna, mesta pa še preslaba, da bi se pri morebitnem uporu mogel nasloniti na nje. Desetino in tlako je bilo sploh mogoče odpraviti še le l. 1848. ko so spuntani meščani in v nekaterih krajih tudi kmetje pokazali svojo moč, in svojo ljubezen do prostosti.

elja se mu naj odvzame, ako bode prišel pijan domov. Gospodar, ti si odgovoren za duševni blagor tvojih ljudi, posebno mladih neiskkušenih fantov.

Gospodinja podpira pri hiši tri vogle, včasih vse tri! Draga gospodinja! Kolikega pomena je pač tvoj zgled za kmečki dom! Poštena gospodinja ima poštene, pridne dekline, ne pa lahkomiselne ničvredne in nikarne potepače. Če bi bile še tako pridne pri delu, če bi se še tako pobožno držale, zapodi njih, ko pošteno ne živijo!

„Ti očeta do praga, sin te bode čez prag!“ V mlada časa se seje seme, kakor v rahlo zemljo! Gospodar in gospodinja, katera ravnata slabo s svojimi stariši, odeta to surovost dobila stotero poplačano od svojih otrokov nazaj! Kaj ne, vsakdanji v zgledi kažejo žalibog to dovolj?

Pred kratkim je kupoval neki mladi kmet pri nekem trgovcu sol. „Dvajsti kil hočem imeti“, reče mladi gospodar. „Vzemite 21 kil“, mu odgovoril je trgovec, „ker tehta ta gruda ravno toliko.“ „O Bog daj“, reče mladi gospodar, „ta gruda je za izvleček za starih in pisano imam samo 20 kil, zato pa nočem vzeti več, kakor toliko, kakor sem se zavezal.“

Sramota za tebe, ako ti ne upaš za tvoje „težave“ žrtvovati ene kile soli, ki so ti vendar pripravili in zapustili vse!

Čudno, pač čudno je, da včasih žalibog ni moč reči peterim otrokom par let prirediti starih onemoglih prišev, a vendar sta priredila ravno ta dva svoj čas, kakor dvajsti let vsih pet otrokov.

(Dalje prihodnjič.)

Razne stvari.

Iz Haloz. Predragi „Štajerc“! Od vsake strani ti pošiljajo dopise, in jih tudi rad sprejmeš v tvoj vrli list. Tudi jaz sem se enkrat vzdignil in te prosim

Naši očetje nikakor niso mirno prenašali žulečega bremena. Zbirali so se na shodih in sklepali prošnje na cesarja, naj jim olajša njihove težave. Ker pa njihove prošnje niso veliko ali navadno nič pomagale, dali so se od vročehrvnežev pregovoriti na vavi upor. Pa surova sila ni še nikoli nič koristnega prila, tako tudi kmetski puntarji niso nič dobrega segli, marveč ravno nasprotno: na tisoče kmetov obležalo na bojiščih, in zavoljo upora so morali tem plačevati davek, kaznen imenovan.

Najimnitnejši kmetski upor vam hočem pozneje pisati. Zato bodem tukaj navedel le leta, kedaj so vršili v srednjeavstrijskih deželah upor podložnikov, da bodete vedeli resnico, če morebiti prikrevsa „ihpos“ in reče, da so naši očetje imeli pod klerikalno vladno rajsko življenje. — Grajske in farovške žnosti so se podložniki hoteli z orožjem v roki vesti v letih: 1411, 1475, 1478, 1487, 1490, 1495, 1503, 1515, 1525, 1572, 1683, 1739, 1740 in 1848.

Srečni časi, kaj ne?

Pravica in resnica, ti hčerki božji, daste se sicer nekaj časa potlačiti, toda pokončati se ne pustite

prostora za moj dopis. Prebiral sem že večkrat, kako da se naši „vrli“ poslanci trudijo za pomoč ubogemu kmetu. Ali žalibog, mi Haložani, kateri smo pač največji siromaki, še nič ne občutimo polajšanje povzročene od njihovega truda. Mislim, da je pač ta ves trud samo v besedah in v predalih „Slovenskega Gospodarja“, v zbornici pa — ne! Čeprav se je za nas dovolila pred par leti denarna podpora, obstoječa iz nekaterih goldinarčkov, se je ta podpora vendar tako razdelila, da se je zopet pomagalo ravno tistim, katerim podpore ni bilo treba. S to podporo, Vi naši poslanci niste Bog ve kaj dobrega storili! Bila pa je razdelitev te podpore taka le: — Okrajni zastop je poslal orožnike od hiše do hiše, in ti so tirjali davčno ali posojilno knjižico od vsakega, da bi se prepričali, koliko da ima davka in vknjiženega dolga. Ko je orožnik to izvedel, pa je odišel. Ko je bil čas delitve, je bil vsak poklican v Ptuj, in tam so se delile odmerjene denarne svote. To je vse dobro! Delili pa niste vi gospodje poslanci, delili niste tudi Vi dragi gospodje v Ptuj, delili niste tudi Vi vsi, kateri ste se zares prepričali o naši potrebi, temveč delili so drugi. Pri popisovanju je na primer stopil orožnik v hišo, katera je bila nova, ali vsaj čedno osnažena. In hitro je rekel, „O Vam pa se dobro godi, ker imate tak snažen hram. Vas ne stane težko!“ Gorice pa, edini naši pridelki, ga niso brigale nič! Zapisalo se je toraj v listino podpore „ni vreden.“ Sevé občinski predstojniki pa so tudi taki, da so kar naravnost potrdili vse, češ, ako le jaz kaj dobim, in se kmalu teh nepotrebnih potov znebim. Tako se je zgodilo, da je dobilo podporo, mnogo takih, kateri so še prejšnje leto nabirali do 20 polovnjakov, in celo taki, ki niti gorice nimajo v občini. Tisti pa, kateri že več kakor tri leta ni videl grozda v svoji gorici, in si je ne more sam nasaditi, ker je ubog, ni dobil vinarja ne. Kateri je toraj bolj potreben podpore, ta, ki si je z lastno

nikdar in od nikogar. Zato klerikalci tudi niso mogli zatreti Jezusovega nauka o ljubezni do bližnjega, zato tudi niso mogli tebe, dragi kmet, obdržati v večni sužnosti. Tvoje osvobodjevanje se je vršilo sicer zelo počasi, pa postal si vendarle prost. Papež Hadrijan IV. je prepovedal samovoljno ločitev zakona pri podložnikih. Prodajanje kmetov je postajalo zmiraj redkeje. Sčasoma so si sužni kmetje pridobili splošno dovoljenje, kupiti si pravico, da smejo oni in njihovi potomci ostati na posestvu. Dovolilo se je podložnikom, da smejo prodajati svoje pridelke po lastni volji. Leta 1748. je ustanovila cesarica Marija Terezija okrožne urade, ki so imeli v prvi vrsti nalog, braniti podložnike pred zatiranjem gospode. Leta 1753. je zapovedala urediti razmerje med kmeti in gospodi zastran desetine in tlake. Leta 1778. je vsled uplivanja svojega sina Jožefa ukazala povsod upeljati zmerjeno roboto. Nesmrtni cesar Jožef, II. je hitro po nastopu vlade prepovedal kmetsko sužnost. In leta 1848. se je vsled splošnega upora, katerega so zanetili liberalni meščani morala odpraviti tudi desetina in tlaka.